

Czwarty tom „Archiwariusza Zamojskiego” przypomina o szczególnym charakterze Zamościa, jego europejskiej sławie miasta-zabytku. Kilka zamieszczonych tu materiałów, trochę zbiegiem okoliczności, nawiązuje do tego oczywistego faktu. Jedno z ostatnich odkryć archiwalnych stanowią pochodzące z 1866 r. rysunki architektoniczne budowli zespołu kolegiackiego w Zamościu, a zwłaszcza – pierwszy jak dotąd znany historyczny plan „wikarówki”. Ich znaczenie dla badań nad zamojską architekturą przybliżyła nam Ewa Lorentz - specjalista konserwacji zabytków.

W bieżącym roku w Archiwum znalazły się przekazane przez p. Teresę Kowalczyk materiały pozostałe po Kazimierzu Kowalczyku, historyku, zmarłym przedwcześnie wybitnym znawcy przeszłości Zamościa. Z zachowanej po nim spuścizny zamieszczamy niepublikowany interesujący artykuł o pułkowniku von Nolte - ostatnim inżynierze twierdzy zamojskiej. Tę postać dopełnia drugi materiał powstały oparciu o odnaleziony w aktach hipotecznych plan ogrodu inż. Noltego.

Dział „źródła” zdominował zachowany w zbiorach Archiwum, nigdy nie publikowany, zapis dyskusji podczas sesji naukowej w 1978 r. Stanowiła ona „swoisty” milowy kamień w badaniach nad urbanistyką i architekturą renesansowego Zamościa. Wagę tego materiału potwierdził prof. dr hab. Jerzy Kowalczyk z Instytutu Sztuki PAN, największy autorytet w sprawach zamojskiej architektury i sztuki, godząc się poprzedzić ten materiał wstępem i dokonać niezwykle wnikliwej adiustacji tekstu.

„Archiwariusza” otwiera artykuł poświęcony „Aktom osobowym Bolesława Leśmiana”, które od niedawna znajdują się w zamojskim Archiwum. Ten cenny nabytek zawiera ponad sześćset, w tym z górą pięćdziesiąt własnoręcznie napisanych przez poetę dokumentów. Akta są pełne nieznanych dotąd źródłowych wiadomości do jego biografii, które tutaj szczegółowo zostały przytoczone. Krótki już materiał o innym poecie związanym z Zamościem zawdzięczamy dr hab. Maciejowi Urbanowskiemu poszukującemu w naszym Archiwum źródeł w związku z przygotowywanym do „Polskiego Słownika Biograficznego” artykułem o Zdzisławie Stroińskim,

Gościmy autorów, którzy dzielą się z nami materiałami gromadzonymi do swoich rozpraw habilitacyjnych. Piórem dr Ewy Kuźmy

zamknięty został wyczerpująco kolejny rozdział dziejów zamojskiej kultury epoki „prestalinowskiej” - tym razem walki z analfabetyzmem w powiecie zamojskim. Dr Dariusz Wojnarski – autor cenionej monografii dziejów gospodarczych – podzielił się z nami materiałem powstałym w trakcie pracy nad dziejami wojen polsko-ukraińskich w poł. XVII wieku.

Po raz pierwszy w „Archiwariuszu” gościmy Archiwum Państwowe w Lublinie. Edyta Targońska przedstawia Zamość roku 1935, który to opis odnalazła w swoim Archiwum. To popularne dzisiaj określenie „Padwa Północy” prowadzi do zwiedzającego podówczas Zamość – rzecz znamienna – włoskiego literata i dziennikarza...

Józef Niedźwiedz z Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków prezentuje odkryty w aktach hipotecznych unikatowy druk ulotny z 1815 r. Interesującą, przydatną do badań nad Zamościem 2 poł. XIX wieku, „lustrację” Zamościa odnalazł w aktach miejskich i przygotował do druku Krzysztof Radziejewski.

Ten rok, co najmniej dla siedmiu (nie licząc oddziałów) archiwów jest rokiem jubileuszowym. My 55 rok istnienia zamojskiego Archiwum zaznaczamy okolicznościowym zestawieniem nazwisk wszystkich osób, którym kiedykolwiek przyszło w nim pracować.

Niestety, kilku spóźnionym autorom z braku miejsca zmuszeni byliśmy zaproponować miejsce w kolejnym „Archiwariuszu”. Natomiast, jeśli wszystko ułoży się pomyślnie to być może jeszcze w tym roku ukaże się tomik inauguracyjny biblioteczkę „Archiwariusza”. Prezentować w niej będziemy prace interesujące, przekraczające jednak objętościowe standardy naszego periodyku. Do publikacji przygotowujemy jest wybór prac dotyczących Zamościa i Zamojszczyzny Kazimierza Sochaniewicza (1892-1930) - historyka i archiwisty toruńskiego.